

Warszawa, luty 2016 r.

Prof. dr hab. Józef Okolski
Akademia Leona Koźmińskiego
Kierownik Katedry Prawa Handlowego

Szanowny Pan
Prof. dr hab. Emil. W. Pływaczewski
Dziekan Wydziału Prawa
Uniwersytet w Białymstoku
ul. A. Mickiewicza 1
15-213 Białystok

R e c e n z j a

Rozprawy doktorskiej magistra Tomasza Kałużnego pod tytułem:
Zapis na sąd polubowny jako podstawa współczesnego rozstrzygnięcia sporów
sądowych

Promotor:

Prof. dr hab. Teresa Mróz

1. Według wymogów przyjętych w art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym, rozprawa doktorska powinna być oryginalnym rozwiązaniem zagadnienia naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną autora pracy naukowej. Te właśnie kryteria wyznaczają perspektywę oceny rozprawy.

Lektura przedłożonej dysertacji pozwala jednoznacznie stwierdzić, że spełnia ona ustawowe wymogi, o których mowa wyżej.

Należy zauważyć, że sformułowanie przepisu art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym, daje podstawę do stosowania różnych kryteriów oceny pracy doktorskiej. W prawniczym środowisku naukowym niektóre z tych kryteriów uznawane są za klasyczne. Pozostając przy kryteriach tradycyjnych można wyróżnić pięć elementów, stanowiących przedmiot oceny, a mianowicie:

- temat pracy,
- zastosowane w pracy metody badawcze,
- układ pracy,
- tezy sformułowane i bronione w pracy,
- strona warsztatowa.

W przekonaniu sporządzającego recenzję dysertacji Pana mgr Tomasza Kałużnego szczególną uwagę należy przywiązywać do:

- 1) doboru tematu
- 2) metody,
- 3) kompozycji pracy,
- 4) bronionych tez rozprawy.

Oceniając przedłożoną pracę doktorską w świetle wyżej przytoczonych założeń należy podkreślić, że temat pracy uważam za aktualny i zasługujący na głębsze rozważania naukowe. Polubowne rozstrzygnięcie sporów jest już wartością samą w sobie, ale przede wszystkim wciąż pozostaje ważnym polem badawczym nauki i praktyki prawa. Trzeba więc docenić teoretyczną i praktyczną doniosłość wybranej tematyki rozprawy oraz zaprezentowane przez Autora rezultaty badawcze. Temat rozprawy został dobrze dobrany i prawidłowo sformułowany. Można przyjąć, że już temat zawiera w sobie jedną z głównych tez dysertacji. Jednocześnie tytuł wyznaczył zakres przedmiotowy rozprawy, co pozwoliło skupić się na określonym, istotnym aspekcie problematyki sądownictwa polubownego.

Zapis na sąd polubowny stanowi podstawę funkcjonowania tego sądu, jest jego elementem koniecznym. Mimo tego, że obecnie sądownictwo polubowne nie jest i nie może być konkurencją dla sądownictwa powszechnego, to niewątpliwie zajmuje ono ważną pozycję w sferze rozstrzygnięcia sporów sądowych, zwłaszcza tych dotyczących spraw o wielkiej wartości przedmiotu sporu i wymagających poufności. Profesjonalny obrót gospodarczy ma więc szansę skorzystania z usług sądownictwa polubownego dokonując zapisu na ten sąd. Stwierdzenia te potwierdzają trafność wyboru tematu rozprawy.

2. Jeśli chodzi o zastosowane w rozprawie metody badawcze, to dominuje klasyczna, typowa dla większości prac prawniczych metoda dogmatyczna. Analiza przepisów i poglądów doktryny jest istotnie uzupełniona o stanowisko judykatury dotyczące problematyki mieszczącej się w zakresie objętym tematem rozprawy. Przedstawiając problemy prawne będące przedmiotem rozprawy Autor uwzględnia także metodę historyczną, prawnoporównawczą, a ponadto przedstawia badania własne w których wykorzystuje dobrze dobrane dane statystyczne. Analiza regulacji prawnych i właściwie dobranej literatury polskiej oraz obcojęzycznej daje podstawę do formułowania wielu trafnych własnych stanowisk i wywodów prawnych na dojrzałym poziomie naukowym.

Doświadczenia Doktoranta jako sędziego praktyka pozwalają mu na pożądaną w nauce dystans do analizowanych instytucji prawnych. Ciekawe i twórcze jest też częste funkcjonalne odniesienia Doktoranta do problematyki będącej przedmiotem rozważań.

3. Wypowiadając się w kwestii kompozycji pracy, należy wskazać że jest ona przemyślana i zasadniczo spójna.

Kompozycja dysertacji dostosowana jest do głównych tez rozprawy. Autor dzieli rozważania dotyczące zapisu na sąd polubowny na trzy części. Układ części i rozdziałów jest przekonujący, gdy chodzi o ich zawartość treściową. Zasadnicze rozważania zostały poprzedzone dobrze skonstruowanym wstępem rozprawy. We wstępie znalazło się zarówno określenie celu badawczego jak i syntetyczne uzasadnienie wyboru tematu, przyjętego zakresu rozważań, wewnętrznej konstrukcji rozprawy, a także zastosowane metody badawcze.

Pierwsza część rozprawy, dotyczy historycznych i ustrojowych uwarunkowań sądownictwa polubownego w regulacjach międzynarodowych, z uwzględnieniem ewolucji międzynarodowego arbitrażu i kształtowania się regulacji sądownictwa polubownego w prawie polskim. Druga część, obejmuje zagadnienia dotyczące istoty i charakteru prawnego zapisu na sąd polubowny jako podstawy rozstrzygnięcia sporów oraz umowy arbitrażowej stanowiącej pełną realizację zasady wolności i autonomii woli stron. W części trzeciej, przedstawione zostały walory i bariery sądownictwa

polubownego, ze szczególnym uwzględnieniem determinantów sprawnego funkcjonowania arbitrażu oraz współczesnych sposobów rozwiązywania i rozstrzygnięcia sporów sądowych. Całość rozważań została podsumowana we wnioskach końcowych wskazujących na możliwości i potrzebę rozstrzygnięcia sporów w ramach sądownictwa polubownego stanowiącego istotne uzupełnienie sądowego wymiaru sprawiedliwości.

Z treści rozprawy wynika, że Autor jest entuzjastą sądownictwa polubownego. Wydaje się, że jest przekonany, praktycznie o zdecydowanej przewadze zalet tego sposobu rozstrzygnięcia sporów. Tu pojawia się jednak pytanie, jeżeli rzeczywiście tak jest, to dlaczego poddawanie pod rozstrzygnięcie sądów polubownych sporów sądowych nie cieszy się popularnością? Sądownictwo polubowne obecnie ma niewielkie znaczenie praktyczne wobec masy spraw sądowych, o których Autor pisze w rozprawie.

Trzeba jednak zaznaczyć, że Doktorant nie jest zupełnie bezkrytyczny wobec sądownictwa polubownego, identyfikuje podstawowe problemy tego sądownictwa i odnosi się do nich w rozprawie (choć nie zawsze wyczerpująco). Autora może tu w jakiś sposób usprawiedliwiać fakt, że zasadniczy nurt rozważań skupia się wokół zapisu na sąd polubowny. Zapis na sąd polubowny przedstawiony został w rozprawie doktorskiej jako wyraz autonomii woli i swobody stron umowy arbitrażowej, stanowiącej podstawę współczesnego rozstrzygnięcia sporów.

Doktorant trafnie stwierdza, że zapis na sąd polubowny jest odzwierciedleniem realizacji zasady swobody umów i autonomicznego prawa stron do wyłączenia umową arbitrażową jurysdykcji sądu państwowego celem poddania sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego w odniesieniu do koncepcji współczesnego rozstrzygnięcia sporów. Oryginalnym i ciekawym spostrzeżeniem Autora jest założenie, że zapis na sąd polubowny może być traktowany jako dopełnienie zasady swobody umów, poprzez rozciągnięcie jej działania aż na sferę rozstrzygnięcia sporów.

Potwierdzeniem umiejętności Doktoranta w zakresie doboru i selekcji problematyki prawnej związanej z sądownictwem polubownym jest wyeksponowanie kwestii zawarcia umowy arbitrażowej poddającej spór pod rozstrzygnięcie sądu

polubownego jako punktu bazowego na drodze do realizacji rozstrzygnięcia sporów w ramach sądownictwa polubownego.

W przekonaniu sporządzającego recenzję warto zwrócić uwagę na istotny problem jakim są koszty postępowania arbitrażowego. Generalnie postępowanie to nie jest tanie, a co za tym idzie, w obecnej rzeczywistości gospodarczej Polski, nie każdy przedsiębiorca ma możliwość skorzystania z usług arbitrażu jako sposobu rozstrzygnięcia sporu. Wobec takiego stanu rzeczy zalety postępowania, a zwłaszcza zachowanie poufności czy możliwość szybszego rozstrzygnięcia sporu sporo tracą na swej atrakcyjności.

W zdecydowanej większości zagadnienia analizowane w rozprawie mają charakter wielopłaszczyznowy i z natury rzeczy zachęcają do dyskusji, wyrażania wątpliwości czy odmiennych poglądów - co jest ważną rolą nauki. Sformułowane w niniejszej recenzji zastrzeżenia i uwagi, mają na celu wydobyć i zaakcentować te kwestie, co do których argumentacja Autora mogłaby być bardziej pogłębiona.

W szczególności należałoby w sposób bardziej wnikliwy dokonać analizy treści i funkcji art. 1161 KPC. Z jednej strony autor trafnie wskazuje na duży zakres swobody w kształtowaniu postanowień umowy o arbitraż, bowiem autonomia woli stron ma tu fundamentalne znaczenie. Z drugiej jednak strony, określenie wymaganej treści umowy w KPC wydaje się zbyt ubogie. W praktyce skutkiem braku ważnych elementów umowy o arbitraż jest duża liczba zapisów całkowicie nieczytelnych, nieprecyzyjnych, których interpretacja nasuwa ogromne trudności. Przede wszystkim krytyczne uwagi dotyczące art. 1161 KPC mogą dotyczyć faktu, że z jego treści nie wynika o jaki sąd chodzi, jaki regulamin, jakie podstawy i reguły postępowania, a sformułowanie zawarte w § 3 tego artykułu nie rozwiązuje problemu prawidłowego oznaczenia sądu polubownego. Nie ma też tu mowy o zasadach wyboru arbitrów i ich liczbie. Sądy powszechne badając zapis pod względem jego ważności, skuteczności, wykonalności stają przed wieloma problemami natury prawnej wynikającymi z brzmienia art. 1161 KPC. Wymaganie przepisem wskazanie tylko przedmiotu sporu i stosunku prawnego, z którego spór wyniknął lub może wyniknąć wydaje się być niewystarczające. W tej sytuacji nie trudno jest zauważyć, że w kontekście treści art.

1161 KPC doktrynalne dyskusje na temat charakteru prawnego zapisu na sąd polubowny nie mogą zaspokoić wszystkich oczekiwań judykatury.

Oceniając końcowy efekt rozważań Autora, sędzę że ustalenia i wnioski sformułowane przez Autora będą przydatne nie tylko dla prawników, ale mogą być brane pod uwagę, przez przedsiębiorców i innych uczestników obrotu prawnego poszukujących racjonalnych metod rozstrzygania sporów sądowych. Funkcjonalne podejście do analizowanych regulacji prawnych i stanowiska doktryny oraz judykatury jest dodatkowym walorem ocenianej rozprawy, podwyższającym jej praktyczną przydatność.

Konkluzja

Recenzowana rozprawa jest opracowaniem stojącym na wysokim poziomie, zawierającym w swej treści oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego o istotnym znaczeniu zarówno teoretycznym jak i praktycznym. Rozprawa dowodzi wysokiego poziomu wiedzy prawniczej Doktoranta, należytego opanowania metod badawczych oraz potwierdza zdolność do samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Liczne wnioski i konkluzje zawarte w pracy są rezultatem samodzielnych przemyśleń Autora, są wynikiem dobrej znajomości ustawodawstwa polskiego i unijnego (oraz wybranych krajów), także poglądów wyrażanych przez doktrynę prawa prywatnego w Polsce i poza jej granicami.

Rozprawa Pana mgr Tomasza Kałużnego pod tytułem: *Zapis na sąd polubowny jako podstawa współczesnego rozstrzygania sporów sądowych*, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim przez przepis art. 13 ustawy z 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w dziedzinie sztuki i jako taka może być podstawą do podjęcia dalszych stadiów przewodu doktorskiego.

